

Tieteentekijöiden kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2027

HE 175/2026 vp

Tieteentekijät kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarvion 2027 esityksestä korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen osalta. Keskeiset nostomme ovat:

Korkeakoulutettujen 50 prosentin tavoite, TKI-panostusten vaikuttavuus sekä Suomen osaamisperustan vahvistaminen edellyttää:

- korkeakoulujen perusrahoituksen merkittävää ja pitkäjänteistä vahvistamista
- pitkäjänteistä näkymää korkeakoulujen indeksien toteutumisesta
- T&K-rahoituksen suuntaamista nykyistä enemmän korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistoiminnan perusrahoitukseen
- tutkimusrahoituksen ennustettavuuden ja läpinäkyvyyden turvaamista
- tasapainoista panostusta koko TKI-ketjuun perustutkimuksesta innovaatioihin
- tohtorikoulutuksen ja tutkijaurien kehittämistä pitkäjänteisesti sekä laadukkaisiin työsuhteisiin perustuen.

Pidämme myönteisenä sitä, että hallitus tunnistaa osaamisen, tutkimuksen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) keskeisen merkityksen Suomen kasvulle, kilpailukyvyllä ja yhteiskunnan uudistumiskyvyllä. Talousarvioesityksessä korostuvat korkeakoulutettujen määrän kasvattaminen, TKI-toiminnan vahvistaminen sekä tohtorikoulutuksen kehittäminen. Nämä ovat oikeansuuntaisia tavoitteita. Samalla haluamme nostaa esiin useita keskeisiä kipupisteitä, jotka voivat vaarantaa tavoitteiden toteutumisen.

Korkeakoulutettujen 50 prosentin tavoite edellyttää vahvempaa perusrahoitusta

Korkeakoulutettujen määrän kasvattaminen ei toteudu kestäväällä tavalla ilman korkeakoulujen pitkäjänteistä perusrahoituksen vahvistamista. Korkeakoulujen on kyettävä tarjoamaan laadukasta opetusta, riittävää ohjausta ja tutkimukseen perustuvaa oppimista. Suomessa korkeakoulujen henkilöstö työskentelee edelleen poikkeuksellisen epävarmoissa työsuhteissa, ja opiskelija-opettajasuhteet ovat kansainvälisesti heikkoja. Olemme korostaneet, että koulutustason nostaminen ei saa tapahtua koulutuksen laadun kustannuksella. Korkeakoulujen perusrahoituksen ennakoitavuutta on vahvistettava parlamentaarisesti yli vaalikausien ulottuvalla suunnitelmalla sekä sitomalla rahoitus kustannustason kehitykseen. Pidämme hyvänä, että talousarviossa korkeakouluindeksit ovat toteutumassa talousarviossa lain mukaisesti. Korkeakoulut tarvitsevat kuitenkin myös pitkäjänteisempää näkymää indeksien toteutumisesta.

TKI-panostusten vaikuttavuus rakentuu koko tutkimus- ja innovaatioketjun varaan

Tieteentekijät pitää tärkeänä, että Suomi etenee kohti tavoitetta, jonka mukaan tutkimus- ja kehittämismenot vastaavat vähintään neljää prosenttia bruttokansantuotteesta. Samalla korostamme, että TKI-panostusten vaikuttavuutta ei tule arvioida yksinomaan lyhyen aikavälin kaupallistamisen tai yritysvaikutusten näkökulmasta.

Olemme esittäneet huolestamme T&K-rahoituslakiin esitetystä muutoksesta, joka heikentäisi vakautta ja ennakoitavuutta. Esityksessä ehdotetaan, että T&K-rahoituksen tasoa tarkasteltaisiin vuosittain bruttokansantuotteen kehityksen perusteella nykyisen kahden vuoden tarkasteluvälin sijaan. Lisäksi osa innovaatorahoituksesta voitaisiin jatkossa lukea osaksi valtion T&K-rahoitusta.

Tutkimuksen vaikuttavuus syntyy koko tutkimus- ja innovaatioketjusta perustutkimuksesta soveltavaan tutkimukseen ja innovaatioihin. Tieteentekijät on korostanut, että TKI-rahoituksen tulee turvata tieteellisen toiminnan laaja-alaisuus sekä vahvistaa koko TKI-ketjua. Rahoituksen on tuettava eri tieteenalaja tasapainoisesti ja mahdollistettava uusien tutkimusavausten syntyminen.

Talousarvioesityksessä painottuvat tutkimuksen vaikuttavuus, osaamiskeskittymät, kansainvälistyminen sekä tutkimuksen ja yritysten yhteistyö. Tavoitteet ovat kannatettavia, mutta niiden toteuttaminen edellyttää myös riittävää panostusta riippumattomaan tutkimukseen, tutkimusinfrastruktuureihin sekä tutkijoiden urapolkuihin.

Korkeakoulujen T&K-perusrahoituksen vahvistaminen on välttämätöntä

Tieteentekijät pitää erityisen tärkeänä, että kasvavaa T&K-rahoitusta kohdennetaan nykyistä enemmän suoraan korkeakoulujen perusrahoitukseen.

Kilpailtu rahoitus on tärkeä osa tutkimusjärjestelmää, mutta yksin sen varaan rakentuva järjestelmä lisää epävarmuutta, hallinnollista kuormitusta ja lyhytjänteisyyttä. Pitkäjänteinen tutkimustyö, uusien tutkimusalojen rakentaminen sekä tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus edellyttävät vakaata tutkimusympäristöä.

Korkeakoulujen kasvavat koulutus-, tutkimus- ja innovaatiovastuut tekevät välttämättömäksi sen, että osa T&K-rahoituksen kasvusta kohdennetaan pysyvästi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen.

Tohtorikoulutuksen laajentaminen on sidottava laadukkaisiin urapolkuihin

Pidämme tärkeänä, että tohtorikoulutuksen laajentamistarpeita arvioidaan suhteessa uranäkymiin. Tohtorikoulutuksen laajentaminen onnistuu vain, jos tutkijoille syntyy koulutusta vastaavia uramahdollisuuksia niin korkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa, julkisella sektorilla kuin yrityksissäkin.

Tohtorikoulutettavien työskentelyn tulee perustua ensisijaisesti työsuhteeseen, ja rahoituksen on mahdollistettava tutkinnon suorittaminen ilman jatkuvaa rahoitushakukierrettä. Tohtorikoulutuksen käytänteitä voidaan tehostaa ilman että tutkinnon suoritusaikaa rajataan.

On tärkeää, että T&K panostuksia kohdennettaisiin erityisesti postdoc-uravaiheeseen. Sektorit ylittävää tutkimusyhteistyötä tulisi tiivistää ja edistää tutkijoiden liikkuvuutta eri sektoreiden ja organisaatioiden välillä.

Tiede on kansainvälistä ja ylirajaista. Korkeakoulutus, tiede ja tutkimus ovat avainasemassa kansainvälisten osaajien houkuttelussa maahamme. Kansainvälisten opiskelijoiden ja henkilökunnan rekrytointi on tehtävä eettisesti ja annettava heille todellinen kuva Suomen toimeentulo- ja työmahdollisuuksista sekä kielitilanteesta.

Helsinki 20.10.2026

Lisätietoja:

Toiminnanjohtaja Nina Hahtela

sähköpostiosoite on muotoa etunimi. sukunimi(@)tieteentekijat.fi